

SMART CONTRACT: ІННОВАЦІЯ ДОГОВІРНОГО ПРАВА ЧИ ВИГАДКА ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: slobodska_irina@ukr.net, veronika.vt81@gmail.com

Мета: визначення сфер застосування, меж можливостей та переваг на шляху до впровадження та вдосконалення використання смарт-контрактів, як альтернативі цивільно-правової угоди. **Методи дослідження:** діалектичний, дедукції, індукції, порівняльно-правового дослідження, системно-структурний, формально-догматичний, метод аналогії, функціональний, порівняльно-правовий, юридичного моделювання. **Результати:** визначенні сфери застосування, межі можливостей та переваги на шляху до впровадження та вдосконалення використання смарт-контрактів, як альтернативі цивільно-правової угоди. **Обговорення:** сучасні цивільно-правові відносини, що перейшли у цифрове середовище, адже розвиток технологій та розроблення відповідного правового забезпечення дозволив договірному праву отримати оновлену форму договору, що мають назву «smart contract». Smart contract є економічно вигідним та простішим у аспекті укладання та виконання зобов'язання. Інновація об'єднує в собі взаємодію передових технологій на базі blockchain та цивільно-правових відносин, які почали видозмінюватися завдяки розвитку цифрового середовища. Порівнюючи розумну угоду із традиційним письмовим договором, вбачається ріст використання та впровадження технологій blockchain та розумних угод, які працюють на вищезазначеній технології замість укладання типового письмового договору. У зв'язку з цим виникла необхідність детального розгляду інновації та встановлення шляхів до впровадження та вдосконалення використання смарт-контрактів, як альтернативі цивільно-правової угоди.

Ключові слова: smart contract; розумна угода; технології блокчейн у договірному праві; перехід цивільної угоди в цифрове середовище.

Постановка проблеми та її актуальність. Інноваційність та комп'ютеризація сфер життєдіяльності стали невід'ємною частиною сучасного світу. Кожного дня тисячі осіб роблять замовлення будь-якого товару або послуги через пристрої, що під'єднані до мережі; прикладом є те, що особа, їдучи на роботу чи навчання, в один «клік» може замовити книгу, використовуючи мобільний додаток на своєму смартфоні, оплата якої може відбуватися електронними валютами. Модернізація відносин стосується не тільки побутових відносин, реалії сучасних

відносин у сферах медицини, фінансів та підприємницької діяльності демонструє використання інноваційних договорів, які мають замість типової письмової форми програмне забезпечення, яке діє на базі blockchain. Приклад використання переходу до електронних правочинів – швейцарський банк UBS та британський Barclays, які стали першими банками, що впровадили у свої компанії блокчейн-додатки та отримали прискорений і спрощений процес укладання банківських угод. Блокчейн-додатки, комп'ютерні коди, що діють на базі блокчейну,

децентралізовані реєстри при застосуванні укладання електронних угод прийнято називати «smart contract». Таку назву інноваційної технології в сфері договірної права було запропоновано американським вченим у галузях програмування, криптографії та права Ніком Сабо. Ще в 1994 році вчений запропонував використовувати програмні алгоритми для укладення цивільно-правових угод у сфері купівлі-продажу товарів комерційного призначення, але тоді вченого спіткала невдача, не існувало такого алгоритму, який би міг стати базою для функціонування. А ось починаючи з 2009 року, коли Сатоші Накамато реалізував свою розробку під назвою «Bitcoin», світ отримав не тільки криптовалюту, яка сколихне світ, а й smart угода отримує не лише базу для функціонування, а й сферу застосування. Але інновація, яка зацікавила техніків, правників, інвесторів та потенційних користувачів, отримала уповільнений розвиток та високі ризики у визнанні таких угод недійсними з боку держави, що негативно впливає на розвиток технологій в цілому. Не реагування з боку держави у вигляді правового забезпечення розумних контрактів приводить до того, що відносини, які склалися внаслідок укладання угоди, є незаконними, а результат, який був отриманий сторонами, не має юридичного підтвердження.

Отже, враховуючи міжгалузевий та багатаспектний характер smart угод, а також невизначений юридичний статус та відсутність правового регулювання smart-контрактів, дана тематика набула нагальної потреби в науковому дослідженні.

Мета статті – визначення сфер застосування, меж можливостей та переваг на шляху до впровадження та вдосконалення використання smart-контрактів, як альтернативи цивільно-правової угоди.

Виклад основного матеріалу. Основи для функціонування більшості технологій були закладені більше 20 років тому назад. Інновації, які зараз має людство, не створились за один день, smart угоди не є виключенням. Так у 1994 році Нік Сабо, прабатько smart договорів, увів їх поняття та описав, чим вони є в галузях програмування та права. Під smart угодою він розумів

цифрове уявлення набору обов'язків між сторонами, включаючи в себе не тільки перелік прав та обов'язків, а й умови виконання їх. Ідея, яку заклав вчений у свою технологію, знайшла відголоски навіть на той час. Прототипом smart договору є торгові апарати, на їх прикладі можна пояснити задумку всіх розумних угод. Коли особа кидає гроші в автомат для отримання обраного нею товару, автомат самостійно запускає механізми для видачі його особі. Якщо особа не поклала достатнього грошей для оплати товару, автоматизована система не буде видавати продукт, всі гроші будуть повернуті особі, а операція по видачі не здійсниться [4].

Подальший розвиток розумні угоди отримали лише з появою криптовалюти Bitcoin, який був реалізований Сатоші Накамато в 2009 році, тобто п'ятнадцять років smart угоди не мали відповідної сфери застосування та функціональної бази. Завдячуючи розробнику Bitcoin, людство отримало програмне забезпечення – blockchain. Blockchain – це така розподілена база даних, що здатна зберігати впорядкований «ланцюжок» записів або блоків, що постійно буде розвиватися, а сам «ланцюжок» буде довшим [1]. Аналогією blockchain є книга обліку, тільки в сфері програмування. Саме цей алгоритм зміг стати підґрунтям для smart угод.

У чому ж полягає «розумність» такого контракту та чи доречно його так називати?

Варто зазначити, що smart угоди не є штучним інтелектом та не функціонують на базі нього, оскільки smart угоди не спроможні до навчання, вони лише алгоритм дій, які повинні виконати сторони для досягнення результату – це все програмують особи, а випадку, якщо б це був штучний інтелект, осіб у цьому ланцюжку дій не було б.

Чи доречно використовувати поняття контракту або договору до технології, є невирішеним питанням, обов'язок встановлення цього покладається на практику судів, оскільки це потребує прийняття того, що алгоритм програми, її комп'ютерний код – це правова норма, яка встановлює, що розумна угода є юридично чинним договором. Правове врегулювання smart угод є величезною прогалиною у сфері права, норми Цивільного кодексу України та Цивіль-

ного процесуального кодексу України не містять такого поняття, як електронний правочин, та не містять того, що за порушення смарт угод сторони можуть звернутися до суду. Не існує переліку в законодавчих актах, який би регламентував об'єкти, які дозволено реалізувати через смарт угоди та порядок переходу права власності, тобто не має визначеності в тому, що смарт угода є повноцінним гарантом виконання зобов'язання.

Більше того, не всі науковці погоджуються з «розумністю» контрактів. Яскравим прикладом є *Navarro N.*, для нього даний вид угод не є інноваційним видом договору для цивільних правовідносин, також він виступає проти розумової діяльності контрактів, натомість він пропонує наступне визначення: угода, яка виконує програмні виконавчі транзакції, тобто він прирівнює це не до юридичної категорії, а до програмного забезпечення [5].

З такою тезою ми не погоджуємось, оскільки якщо прирівнювати даний вид технологій тільки до програмного забезпечення, сторони не можуть вчиняти юридичні дії, а укладання смарт угод веде за собою, що особи через програмування дій та умов, хочуть автоматизувати та прискорити процес настання тих чи інших юридичних наслідків. Тому науковою спільнотою вирішено використовувати категорію «контракт» або «договір», яка дозволяє нам висловити основну мету таких угод, вступити у правовідносини за допомогою програмування, тобто традиційний договір перенести у цифрову площину.

Традиційно «договір» визначають як домовленість між сторонами, яка повинна бути виконана на умовах, які погодили сторони та які не суперечать чинному законодавству. Різниця між традиційним договором та розумним полягає в тому, що смарт угоди мають значну перевагу, оскільки вони можуть забезпечити автоматичне виконання умов договору. Тобто, вони являють собою набір домовленостей, які погодили сторони, але ці домовленості вказанні не на папері, а в цифровій формі, а також смарт договори включають в себе всі додатки, які повинні бути до угоди, наприклад акт прийому-передачі. Особам не потрібно слідкувати за виконанням

договору – це робить алгоритм угоди, що значно полегшує особам реалізацію договору.

Виходячи з вищеведеного, нами запропонована дефініція розумної угоди: програмне забезпечення, яке дозволяє автоматизувати виконання цивільно-правових угод на базі блокчейну.

Для такої угоди істотними та характерними ознаками виступають наступні: цифровий характер; програмне забезпечення прирівнюється до сили закону та створюється за потребою сторін; об'єктивність договору; умовність; автономність та самостійність; оперативність; охорона особистої інформації; інноваційність та перспективність.

Отже, завдяки розвитку цифрового прогресу договірне право отримало оновлену форму цивільно-правової угоди, яка має притаманні тільки їй ознаки та в майбутньому може стати повноцінною альтернативою письмового договору.

Але виникнення правовідносин – це тільки частина всього юридичного процесу, для правовідносин характерна зміна та припинення. Як бути у випадку, якщо дані неможливо змінити, бо алгоритм програмується один раз та не потребує втручання особи? Результат завжди буде отримано, а якщо сторони уклали незаконний договір, або вступили в силу зміни у законодавстві, які унеможливають правомірне виконання умов договору – що тоді?

Складні питання, які не мають однозначної відповіді. Смарт контракт є незмінним, незалежним і обов'язковим до виконання. Головні постулати та характерні риси, які відрізняють його від звичайного паперового договору. Після того, як смарт угода отримує програмне забезпечення, вона діє автоматизовано, з метою отримання результату, який вирішили досягти сторони.

Розглянемо приклад для зрозумілості. Сторони вирішили підписати угоду, за якою боржник повинен зберігати певний товар протягом 30 днів. Сторони на стадії виконання договору дізнаються, що в дію вступили зміни до закону, які регламентують, що даний об'єкт повинен зберігатися 90 днів. З цього робимо висновок: смарт угода відповідає умовам дійсності дого-

вору, але є незаконною, через зміни, які вступили в дію.

Для врегулювання цієї прогалини держава зі свого боку може створити відповідний орган, який забезпечить єдину базу правових положень, які змінилися, та надасть доступ відповідним програмним забезпеченням. Таким чином смарт угода зможе самостійно отримувати оновлені правові положення та корегувати умови для сторін.

Але враховуючи диспозитивність цивільного права, держава може не втручатися у врегулювання даного питання, у сторін цивільних правовідносин може виникнути обов'язок моніторингу змін законодавства для дійсності смарт угоди. Але в такому випадку існує ризик, що сторони будуть зловживати змінами та змінювати умови в сторону однієї особи, не враховуючи інтереси іншої, посилаючись на зміни у законодавстві. Для того, щоб цього не сталося, повинен бути вичерпний перелік, які умови можуть бути змінені за погодженням сторін, а які ні в якому разі.

Хоча розумні угоди мають на меті саме попереджати порушення умов договору, скоріше за все смарт договори будуть визнанні недійсними, а сторони будуть притягнені до юридичної відповідальності за незаконний результат. Перехід об'єктів у приватну власність, що вилучені з цивільного обороту, є вдалим прикладом для цієї ситуації. Або мобільний додаток із продажу продовольчих товарів, де неповнолітній може придбати алкогольні та тютюнові вироби.

Для вирішення перерахованих та майбутніх ризиків, робимо висновок, що саме програмне забезпечення смарт угоди повинно мати «дієздатність» до врахування змін законодавства, тобто доступ до бази даних чинних нормативно-правових актів, сторони ж повинні прописувати умови відповідно до чинних норм, оскільки саме в їх інтересах, щоб результат смарт угоди був правомірним.

Щоб через смарт угоди не могли реалізувати об'єкти, що вилучені з цивільного обороту, або на які є заборона продажу неповнолітнім, пропонуємо доповнити законодавство наступними змінами:

1) врегулювати в законодавстві вимоги для підписання таких угод та розробити механізм контролю, наприклад, якщо сума платежу буде перевищувати 5000 грн., то банк повинен призупинити виконання транзакції, а сторони звернутися до банку та підтвердити правомірність платежу;

2) розробити державне програмне забезпечення, яке б відслідковувало порушення норм права у сфері укладання розумних договорів. Як пропозиція для назви такої програми «Secure smart deals» (далі – SSD). При чіткій реалізації SSD понизило ризик недобросовісних кредитних договорів, за якими боржник віддає позику за завищеним відсотком, а також контроль за діями, що потребують підтвердження особи для законності виконання умов смарт угоди, для того, щоб уникнути ризику щодо продажу неповнолітнім алко/нарко та тютюнових виробів.

Якщо розглядати відповідальність за смарт угоди, то вона не відрізнятиметься від юридичної відповідальності за порушення умов договору, але право на звернення за судовим захистом своїх прав та інтересів виникає лише за умови, що запрограмований результат вже настав, як наслідок сторона може доводити, що була неправомірна вигода, смарт угода укладена з порушенням чинних норм та інше. З цього випливає, що Цивільний процесуальний кодекс України також потребує доповнень у статтях, де регламентується право особи подати позов. Відшкодування шкоди за вчинення буде передбачена все ж тими нормами Цивільного кодексу України.

Таким чином, смарт угода стимулює розвиток не тільки права в цілому, а й потребує нових спеціалістів, які одночасно будуть компетентними в галузях програмування та юриспруденції. На сучасному етапі розвитку цієї технології вже працюють цілі команди, які вирішують технічні та правові питання, які мають на меті створити чіткий та дієвий механізм цифрової інновації. На підтвердження цього потрібно зрозуміти та дослідити, в яких галузях життєдіяльності громадян буде доречно використати смарт угоди та чи є випадки впровадження розумної угоди на сучасному етапі розвитку.

В ході дослідження були виділені такі сфери застосування смарт угод: фінансова та банківська сфера; майнова сфера; юридична діяльність; виборчий процес.

Розглянемо вищезазначені сфери застосування більш детально.

Фінансова та банківська сфера. Оскільки смарт угода функціонує на базі блокчейну, який насамперед створювався як фінансовий інструмент, як наслідок розумна угода має величезний потенціал та переваги у сфері банківської діяльності.

Банківська діяльність полягає у зберіганні фінансових ресурсів та наданні гарантій щодо виконання зобов'язання. Блокчейн-платформа надає змогу смарт угоді виконувати ці функції набагато швидше і мати в порівнянні з типовими договорами вищий рівень захисту персональних даних, у зв'язку з наявністю розподільчого та незалежного реєстру даних.

Розвиток ринку криптовалют не отримав прихильників серед банкірів через анонімність та децентралізованість таких ресурсів, але вони вимушені досліджувати технологію блокчейн через стрімкий розвиток та популярність серед користувачів. Як наслідок, керівництво банків почало впроваджувати у свою діяльність смарт угоди, щоб бути конкурентоспроможними на ринку надання фінансових та банківських послуг. Прикладом реалізації смарт угод у банківській діяльності є Швейцарський банк UBS та британський Barclays, які стали першими банками, що впровадили у свої компанії блокчейн-додатки та отримали прискорений та спрощений процес укладання банківських угод.

Окрім того, смарт угоди є набагато вигіднішими для міжнародних транзакцій, за які банки беруть великий комісійний відсоток, а смарт угоди ні, для цієї операції підходить будь-яка криптовалюта.

Світова спільнота вже використовує повноцінні та дієві фінансові проекти, які діють тільки на базі смарт угод – криптовалюта Ripple та її блокчейн-мережа RippleNet для реалізації міжнародних платежів та інших фінансових операцій. RippleNet у майбутньому може стати головним конкурентом для міжнародної міжбанківської системи SWIFT [2].

Майнова сфера. Сфера страхових послуг може стати доступнішою та ефективнішою зав-

дяки смарт угодам, оскільки у смарт угоді можливе визначення вичерпних умов, за яких особа автоматично отримує виплату в разі настання страхового випадку. Страхові внески також підлягають автоматизації, вирахування з рахунку особи суми за страхові послуги буде відбуватися в запрограмований день. Німецька фірма Allianz використовує передові блокчейн-страхові виплати в разі заподіяння шкоди від природних катастроф, що є прикладом впровадження смарт угод у цій сфері [5].

Юридична діяльність. Уявимо ситуацію, що особу затримали за вчинення правопорушення, заарештували та відправили до з'ясування обставин у дільницю поліції. Там її вирішили допитати. Згідно зі ст. 59 Конституції України кожен має право на правову допомогу, тому особа вимагає для захисту своїх прав представника, і для того, щоб прискорити процес укладання договору про надання правової угоди між адвокатом та затриманою особою та не затягувати процес допиту, в нагоді були б смарт договори. Наприклад, у дільниці поліції встановити електронний бокс, який би мав доступ до єдиного реєстру адвокатів України, підозрюваний або обвинувачений підходили б до цих боксів та обирали собі представника, зі свого боку представник отримував би повідомлення про те, що особа бажає з ним укласти договір та потребує правової допомоги. Також розробити мобільний додаток для адвокатів та громадян, які б могли укласти так само договір. Після підтвердження адвокатом у додатку, що він буде представляти особу, він без перешкод їде до даної особи і надає консультацію, а підтвердженням є лише додаток у смартфоні та електронний бокс. Такі смарт угоди були б проривом у кримінальному та цивільному провадженнях.

Виборчий процес. Легітимний та прозорий виборчий процес можна забезпечити смарт угодою. Результат виборів, які проходять на базі блокчейну, неможливо сфальсифікувати, він не підлягає сумніву, оскільки неможливе втручання осіб, підрахунок голосів йде автоматизовано системою. Тому багато європейських країн планують внести зміни у виборче законодавство, які будуть стосуватися впровадження прогресивної блокчейн-платформи у виборчий процес. Якщо Європа тільки планує, то в штаті Західної Вірджинії, США, місцева влада вже проводила

виборчий експеримент. Військові, які не мали змоги особисто прийти на місцеві вибори, отримали можливість відати свій голос за кандидатів за допомогою виборчого додатку на базі блокчейну [3].

Розумна угода – це унікальна ідея, яка має перспективу в майбутньому змінити весь звичайний суспільний лад. Виходячи з вище проведеного дослідження, новітня технологія на базі блокчейн може бути використана у будь-якій сфері життєдіяльності. Завдячуючи своїй універсальності та недослідженим ще можливостям смарт угоди привертають увагу інвесторів по всьому світу, а також впроваджуються на державному рівні. Однак для повноцінної адаптації існує потреба у доопрацюванні технології, оскільки вона має бути повністю безпечною, науково підтвердженою та не повинна потребувати спеціальних знань у сфері програмування, щоб виправдати її доступність будь-якому пересічному громадянину. Впровадження розумних угод неможливо без взаємодії з державними органами, які повинні будуть внести зміни у законодавство для врегулювання всіх юридичних аспектів розумних угод. Тому в майбутньому суспільство буде потребувати не тільки прийняття нової форми цивільно-правової угоди, а й мати відповідне законодавство.

Для того, щоб заміна письмової цивільно-правової угоди відбувалася поступово та мала відповідне правове врегулювання, на початковому етапі буде доречно використовувати змішану форму. Фізичні особи та великі компанії звикли зберігати купу письмових документів, які підтверджують різні юридичні факти. Для того, щоб зменшити зберігання паперових документів та прискорити укладання угод, пропонуємо використовувати не тільки смарт угоди, а й відповідні письмові договори, тобто робити письмову копію. У письмовому контракті потрібно буде вказувати всі умови, що є в смарт угоді, а також робити посилання на оригінальний комп'ютерний код розумної угоди, мову програмування, якою написана угода, всі математичні змінні, які вказали сторони, а також результат, якого очікують сторони завдяки блокчейн-платформі.

З огляду на темп розвитку цифрових інновацій та відповідного правового забезпечення, не варто розраховувати на швидке впроваджен-

ня смарт угод у суспільні відносини, оскільки для широкого використання будь-якої інноваційної технології повинна пройти всі етапи підготовки до повноцінного та безпечного використання, а розумні угоди лише на початковому етапі розроблення.

Висновки. Наукове забезпечення та інформаційний супровід смарт угод є необхідними так само, як і їх юридично-визначений статус, вичерпний перелік істотних правових та технологічних властивостей, визначення значних переваг та недоліків, які можливо виправити у подальшому розвитку та дослідженнях інноваційної технології, але вбачається необхідність у реальному впровадженні використання смарт угод у сфері життєдіяльності суспільства, для початку такими сферами повинні стати: підприємницька діяльність, фінансова та банківська діяльність та надання послуг у сфері державного управління. Як показало дослідження, перші спроби впровадження у ці галузі принесло покращення якості життя як суспільства в цілому, так і громадянина зокрема.

Для ефективного використання смарт угод вбачається необхідність розроблення єдиних стандартів або правил використання блокчейн-проектів для забезпечення безпечності та точності виконання зобов'язань. Такі правила будуть сприяти виникненню довіри у сфері економіки та отримають відповідне правове врегулювання, що прискорить прийняття та визнання смарт угоди, як відповідного гаранта виконання зобов'язання.

Для повноцінного розвитку смарт угод повинно бути вирішено питання правового врегулювання. У ході дослідження було встановлено, що смарт угода врегульовується принципами договірної права, а під самою смарт угодою варто розуміти програмне забезпечення, яке дозволяє автоматизувати виконання цивільно-правових угод на базі блокчейну. Істотними ознаками для смарт угоди буде: форма написання угоди відбувається через написання комп'ютерного коду (програмного забезпечення); працює на базі блокчейну або подібних децентралізованих системах (розподілення реєстрів); автоматичне виконання умов договору, без втручання особи.

Законодавство не потребує заміни або повного перероблення, від законотворців смарт уго-

дам потрібно отримати лише адаптований варіант нормативно-правового забезпечення як матеріальних норм, так і процесуальних. Враховуючи розвиток системи договірної права та її нормативне забезпечення, сучасні договірні відносини здатні перейти у цифрову площину, без додавання нових правових категорій.

Надати юридичного статусу смарт угоді можливо у двох випадках: виділити смарт угоду як окремий вид договору, тоді смарт угода стає законною, забезпечується правовим захистом та з'являється можливість пред'являти в якості доказу програмний код смарт угоди або зафіксувати в законодавстві, що смарт угода – це спосіб закріплення домовленостей між учасниками підприємницької діяльності та/або майнових та немайнових відносин, які укладаються з використанням технологій блокчейн з метою заощадження часу, фінансових коштів та технічних засобів.

Як бачимо для повної реалізації смарт договорів необхідно вирішити ряд організаційних,

правових та технологічних питань, тому на швидкий розвиток технології не варто розраховувати.

Література

1. Bashir I. Mastering blockchain. Birmingham: Packt, 2017. 537 p.
2. Ream J. et al. Upgrading blockchains: Smart contract use cases in industry. Deloitte University papers. 2016. No 2. Pp. 1-11.
3. Gatteschi V. et al. Blockchain and Smart Contracts for Insurance: is the Technology Mature Enough? Future Internet. 2018. No 2. Pp. 1-16.
4. Grigg I. The Ricardian Contract. WEC '04: Proceedings of the First IEEE International Workshop on Electronic Contracting. July 2004. Pp. 25-32.
5. Navarro N. et al. Inteligencia artificial. Valencia: Tirant, 2017, 293 p.
6. Wattenhofer R. The science of the blockchain. Create Space Independent Publishing Platform. 2016. 123 p.

Iryna Slobodska, Veronika Tkachenko

SMART CONTRACT: INNOVATION OF CONTRACT LAW OR FICTION OF THE DIGITAL ENVIRONMENT

National Aviation University
Liubomyra Huzara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: slobodska_irina@ukr.net, veronika.vt81@gmail.com

Purpose: identification of areas of application, limits of opportunities and advantages on the way to implementation and improvement of the use of smart contracts as an alternative to civil law agreement. **Methods of research:** dialectical, deduction, induction, comparative - legal research, system - structural, formal-dogmatic, method of analogy, functional, comparative-legal, legal modeling. **Results:** defining the scope, scope and benefits on the way to implementing and improving the use of smart contracts as an alternative to civil law agreement. **Discussion:** modern civil law relations, which have moved to the digital environment, as the development of technology and the development of appropriate legal support has allowed contract law to obtain an updated form of contract, called «smart contract». Smart contract is cost-effective and simpler in terms of concluding and fulfilling obligations. The innovation combines the interaction of advanced technologies based on blockchain and civil law relations, which have begun to change due to the development of the digital environment. Comparing a reasonable agreement with a traditional written agreement shows an increase in the use and implementation of blockchain technologies and reasonable agreements that work on the above technology instead of concluding a standard written agreement. Therefore, it is necessary to consider in detail the innovation and identify ways to implement and improve the use of smart contracts as an alternative to civil law.

Key words: smart contract; blockchain technology in contract law; transition of a civil agreement to a digital environment.

Стаття надійшла до редакції 07.12.2021